

De Pr8klas als inspiratie voor een brug tussen po en vo

TALITHA ZERVAAS EN GERARD LUITWIELER, MEERSCHOLEN

Bruggenbouwers Talitha Zervaas-Meijer en Gerard Luitwieler ontwikkelden de afgelopen jaren in de regio Eemland een programma om de overstap naar de brugklas gemakkelijker te maken. Inspiratie kwam van de Pr8klas, waar groep 8-leerlingen een dagdeel in de week alvast kennismaken met het onderwijs op vmbo-school Het Element.

Het zal voor veel docenten herkenbaar zijn: voor sommige leerlingen is de overgang van groep 8 naar de brugklas eigenlijk een te grote stap. En niet alleen voor de leerlingen, zeggen Talitha Zervaas (docent Engels en wiskunde op vmbo-school Het Element) en Gerard Luitwieler (groep 8-docent en onderwijscoach). Zelf hadden ze tot een paar jaar geleden ook geen goed gevoel bij die kloof tussen primair en voortgezet onderwijs. "Je hebt een leerling acht jaar op school, je krijgt een band met een kind, en daar gaat zomaar een schaar in", zegt Gerard. "Je zwaait ze uit en ineens ben je ze kwijt. Terwijl je wel een plan had, met zo'n kind. Het voelde niet goed." Talitha: "Wij zagen leerlingen in de brugklas binnenkomen en hadden nauwelijks een idee van waar ze vandaan kwamen. Je had een dossier met cijfers over de cognitieve ontwikkeling, aangevuld met een paar losse zinnen van de leerkracht. Dan heb je de informatie, maar dat is niet het kind."

Onafhankelijk van elkaar kwamen ze op het idee van een 'Pr8klas': een soort opstapje naar de brugklas, waarbij groep 8-leerlingen alvast een keer in de week lessen zouden kunnen volgen in de praktijklokalen van vmbo-school Het Element. Ze bundelden hun

krachten en de Pr8klas kwam er, met Talitha en Gerard als coördinatoren. Inmiddels doen jaarlijks zo'n honderd leerlingen mee, in vijf groepen. De naam Pr8klas verwijst naar 'praktisch' en 'groep 8' en geeft ook aan dat het om iets bijzonders en feestelijks gaat. Talitha Zervaas: "De Pr8klas is bedoeld voor leerlingen van groep 8 die waarschijnlijk het advies basis/kader gaan krijgen. Het gaat om leerlingen die leren door te dóen, en die in de Pr8klas alvast de kans krijgen om met hun handen te werken, in plaats van altijd maar met hun koppie." Gerard Luitwieler: "Daarnaast zijn het leerlingen die net wat extra begeleiding en individuele aandacht nodig hebben bij de overstap naar het vo."

De Pr8klas was de opmaat naar een veel bredere samenwerking tussen po- en vo-scholen in de regio Eemland. Talitha: "De Pr8klas is een start, maar ons ideaal is een 10-14-school, waar leerlingen van tien tot veertien jaar in een doorlopende leerlijn de bovenbouw van het po en de onderbouw van het vo doorlopen, zonder knip maar mét differentiatie. Met dat idee zijn we vijf jaar geleden naar ons bestuur gegaan. Dit heeft geresulteerd in de opdracht om onderzoek te gaan doen naar de overgang po/vo in onze regio."

Focusgroepen

Ze organiseerden focusgroepen van ouders, kinderen, begeleiders, docenten, schoolleiders en leerlingen om te onderzoeken hoe de kloven in het onderwijs overbrugd zouden kunnen worden. Wat Talitha en Gerard in de uitkomsten vooral trof, was de reactie van leerlingen. Gerard: "Het gaat teveel óver hen, nu was het overleg ook mét hen. Ze gaven aan dat ze zich echt meegenomen en betrokken voelden. Dat was een cadeau." Het leidde onder meer tot de lessenserie 'Scheten in een reageerbuis', waarbij groepen leerlingen van vmbo tot vwo samen onderzoek doen, met aandacht voor biologie, natuur- en scheikunde en filosofie. Gerard: "Daaruit bleek dat je de onderwijsbubbels prima kunt doorbreken. Als leerling op vmbo-kader kun je ook nieuwsgierig zijn naar planeten. En als vwo'er kun je het ook fijn vinden om eens een keer iets met je handen te doen." Het versterkte hun idee van een 10-14-school. Ze bezochten onder meer een aantal 10-14-scholen en een school die werkte met het Zweedse model 'Kunskapskolan', waar opviel hoe het onderwijs werd afgestemd op de leerlingen en hoe persoonlijk de band met de leerlingen was. Gerard: "De leraren kennen de leerlingen, en de leerlingen voelen zich gezien."

Hun onderzoeksproject viel inmiddels onder de paraplu van het programma 'Kansrijk funderend onderwijs', opgezet door po- en vo-besturen en gemeenten in de regio Eemland. Een adviesgroep van docenten uit het po en vo had een aantal hele concrete wensen waar ze alvast mee aan de slag konden gaan. Met name: 'Hoe kunnen we de leerlingen zo warm mogelijk overdragen?'

Warme overdracht

Rond die warme overdracht hebben ze een aantal activiteiten ontwikkeld, die verspreid door het schooljaar plaatsvinden. Om te beginnen is er, in november, een tussentijdse terugkoppeling: een gesprek tussen de leraar van groep 8 en de brugklasmentor. De leerling is dan intussen geland in de brugklas. Hoe gaat het met de leerling? Klopte het

advies? Zijn er dingen waar docenten in de brugklas bij deze leerling tegenaan lopen, waarbij de groep 8-docent advies kan geven?

In de periode november/december gaan po-docenten een middag mee met de VO-safari, waarbij ze diverse vo-scholen bezoeken. In dezelfde periode is er een docentenuitwisseling, waarbij po- en vo-docenten bij elkaar op bezoek gaan en meekijken in de les. Hier wordt ook een thema aan gekoppeld, bijvoorbeeld 'differentiatie', 'zorg' of 'leidinggeven', met aansluitend een studiedag (waarvoor expertise uit de regio wordt ingeschakeld).

In december/januari, als het adviesseizoen begint, zijn er twee intervisiemiddagen, waarop groep 8-leraren een (anonieme) casus kunnen voorleggen aan een vo-team met een orthopedagoog, een intern begeleider, een teamleider brugklas en een collega groep 8-leerkracht, die meedenken over wat voor deze leerling de meest passende vervolgstap zou zijn. Tot slot is er in mei, na de open dagen, een centrale warme overdracht.

Efficiënter en beter

Die centrale overdracht vindt dit jaar voor het eerst plaats. Voorheen kregen vo-scholen een lijst met de namen van nieuwe leerlingen, en op basis daarvan namen docenten individueel met elkaar contact op. Gerard: "We hebben een berekening gemaakt van het aantal uren dat er in al die losse overdrachtsgesprekken ging zitten. Er lekte zoveel tijd weg. Dat kon efficiënter." Een van de vo-directeuren in de regio stelde zijn school een dag ter beschikking, en tussen 8.30 en 18 uur staat daar dan alles in het teken van de centrale overdracht. Er is een rooster gemaakt: elke groep 8-docent heeft een eigen tafel, de 'ontvangende' docenten van vo-scholen schuiven een voor een aan.

Talitha: "We hebben ook gekeken naar de kwaliteit van de overdrachtsgesprekken. We merkten dat docenten er behoefte aan hadden om meer in

te zoomen op wat het kind echt nodig heeft op het gebied van leren en ontwikkelen. Samen met docenten van verschillende scholen hebben we daarom een handleiding voor het overdrachtsgesprek opgesteld, zodat het gesprek gaat over de vraag waarover het zou móeten gaan: 'Hoe brengen we het kind tot leren?' Daarnaast konden de gesprekken ook efficiënter."

Deelname aan de centrale overdracht is verplicht; om een goede doorlopende lijn te creëren is het belangrijk dat alle docenten meedoen. Krijgen de bruggenbouwers bij hun projecten eigenlijk iedereen zomaar mee of wordt er ook gesputterd? Talitha: "Voor docenten is het een nieuwe manier van werken. Je moet je voorbereiden op de gesprekken, po-scholen moeten de documenten goed invullen, de gesprekken moeten kwalitatief goed zijn. Dat is allemaal even wennen."

"Het is een innovatie, dat gaat niet zonder weerstand", zegt Gerard. "Maar dit project is opgezet vanuit een duidelijke behoefte van docenten, dan heb je meteen al een groot draagvlak." Wat ook helpt: de centrale overdracht is ook bedoeld elkaar te ontmoeten. Er

komen koffiestands en foodtrucks, en er is volop gelegenheid om elkaar te leren kennen en van gedachten te wisselen.

Het wérkt

Dankzij de verschillende activiteiten wordt de kloof tussen po en vo zienderogen kleiner. "Vijf jaar geleden kenden we elkaars werelden helemaal niet", zegt Talitha. "Inmiddels raken de twee werelden van po en vo steeds meer met elkaar vervlochten. Docenten van po en vo hebben onderling veel meer contact. Als je iemand al kent van een intervisie, is het veel gemakkelijker om tussendoor even te bellen of mailen als je een vraag hebt over een leerling. Er is zoveel betrokkenheid. En leerlingen voelen dat."

Zelf keek ze onlangs bij een po-collega mee in een rekenles, waarbij ze vooral lette op hoe die haar leerlingen op verschillende niveaus les gaf. "Ik dacht altijd: als ik tijdens mijn wiskundeles een paar leerlingen apart neem, heb ik geen zicht meer op wat de andere leerlingen doen. Zij werkte met een soort vraagstelling waarbij een deel van de leerlingen zelfstandig verder kon werken. Dat lijkt vanzelfsprekend, maar als vo-docent leer je dat niet op de lerarenopleiding. Ik vond het heel leerzaam." Gerard: "In het vo ontstaat steeds meer behoefte aan het differentiëren. Dat is iets wat po-docenten al voortdurend doen in de lessen. De vraag is: kunnen we die kracht van het po doorgeven aan het vo? Rond die vraag gaan we nu een werkplaats 'Differentiëren in het vo' ontwikkelen."

Broedplaats

Het is niet het enige lijntje dat wordt doorgetrokken: het 'Bruggen'-project is inmiddels een broedplaats geworden voor nieuwe initiatieven. Talitha: "Dat gebeurt eigenlijk vanzelf: je begint ergens aan, en als dat staat, vloeit er weer iets nieuws uit voort. We gaan het onderwijs nu bijvoorbeeld ook meer verbinden met het sociale domein, via de organisatie Indebuurt033, waarin allerlei buurtinitiatieven en buitenschoolse activiteiten samenkomen. Zo kunnen we misschien huiswerkprojecten bij

Gerard Luitwieler

elkaar brengen vanuit het programma Kansrijk Funderend Onderwijs, zodat scholen geen duur huiswerkinstituut in huis hoeven te halen."

Gerard: "We hebben ook een *Community of Practice*, een COP. Dat is een onderzoeksgroep onder begeleiding van een onderzoeker van de Hogeschool Utrecht, die praktisch onderzoek doet en kijkt wat er nog meer nodig is om het ondersteuningsaanbod te verdiepen."

Talitha: "Die groep heeft bijvoorbeeld het toneelstuk 'De Grote Sprong' naar de scholen gehaald, over de overstap van groep 8 naar de brugklas. Bij de voorstellingen gaan ouders en kinderen ook met

Talitha Zervaas

elkaar in gesprek. Belangrijk, want er zijn ouders die bijvoorbeeld niet meegaan naar open dagen, soms omdat ze geen Nederlands spreken. Die ouders willen we ook graag bij het onderwijs betrekken."

Denk groot, begin klein

Terwijl de brug tussen po en vo met elk nieuw initiatief steviger wordt, groeit ook buiten de regio de belangstelling voor deze aanpak: Talitha en Gerard worden regelmatig uitgenodigd om presentaties te geven op conferenties en studiedagen. Wat is hun belangrijkste tip voor bruggenbouwers bij andere scholen? "Ga het dóen!", zegt Talitha. "Stap naar je bestuur en begin gewoon ergens. Denk groot, begin klein."

"Het is belangrijk om alle onderwijslagen erbij te betrekken", vult Gerard aan. "Dus richt je op de werkvloer, het managementteam én het bestuur. Je hebt elkaar nodig."

Zelf dromen ze nog steeds van een 10-14-school, of zelfs een 4-18-school waar elke leerling een eigen route kan kiezen die voor hem of haar passend is. "We hopen dat we het in de toekomst gaan verwezenlijken", zegt Talitha. "Zo'n fysieke school is er nog niet, maar het gedachtengoed is er al wel. Als we de geborgenheid van het po weten te vertalen naar het vo, dan slaan we echt de handen ineen."

Meer informatie op www.vanbasisnaarburg.nl.